

МУКАЧІВСЬКА КАФЕДРАЛЬНА КАПІТУЛА (1919 – 1938 рр.): АДМІНІСТРАТИВНО-ПОЛІТИЧНИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Кічера Віктор Васильович

кандидат історичних наук, доцент; доцент кафедри модерної історії України та зарубіжних країн,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

E-mail: viktor.kichera@uzhnu.edu.ua

Scopus Author ID: 57188974105

Researcher ID: Q-7252-2017

<http://orcid.org/0000-0002-4333-2377>

У статті досліджено суть, склад та функції кафедральної капітули Мукачівської греко-католицької єпархії у 1919 – 1938 рр. Капітула – колегіальний орган духовенства, яке допомагає єпископові управляти єпархією. За традицією церкви східного обряду не мали капітул, а натомість існували собори. Проте, внаслідок терезо-йозифінських реформ про зрівняння усіх віросповідань в добу єпископа Андрія Бачинського, за ініціативи Римського престолу в 1776 року створено капітулу при Мукачівській греко-католицькій єпархії. Капітула складалася з 7 каноніків, право призначати яких довічно мав австрійський імператор. У добу Чехословаччини (ЧСР) каноніків затверджував уряд, але наперед схваливши подання єпископа. За традицією кожен канонік отримував посаду в єпархіальному управлінні: генерального вікарія, генерального аудитора, кафедрального архідиякона, вікарія м. Кошице, ректора богословської семінарії, настоятеля кафедрального храму та інспектора церковних шкіл. У міжвоєнну добу чисельність каноніків не змінювалася. Члени капітули виконували великий обсяг роботи в управлінні Мукачівською єпархією. Чехословацький уряд зондував політичну лояльність претендентів на цей високий пост. Кардинального впливу на кадрову політику єпархії та діяльність каноніків влада не мала, але сам факт їхнього затвердження засвідчує намагання контролювати церковні справи, як і в добу монархії Габсбургів. З іншого боку, нами не виявлено в документах жодного прецеденту, коли б світська влада відхилила пропонувані кандидати.

Ключові слова: кандидати, каноніки, капітула, Мукачівська греко-католицька єпархія, ЧСР.

Постановка проблеми. Велике значення в управлінні єпархією відігравала кафедральна капітула, що слугувала своєрідним урядом єпископства. Безумовно, архієрей не міг самостійно контролювати освітні, адміністративні, фінансові, соціальні, літургійні, канонічні та інші справи в єпархії. Тому, для ефективного управління різними сферами життя Церкви, необхідний був дієвий адміністративний апарат. Капітула та єпископ працювали колегіально, ухвалюючи та втілюючи необхідні рішення, котрі регулювали діяльність церковної ієрархії та віруючих.

Серед праць, варто виділити наступних авторів, котрі торкалися питання єпархіальної капітули загалом – Михайла Лучкай [Лучкай, 2011, с. 33], Василя Гаджегу, Атанасія Пекаря [Пекар, 1997, с. 76], Павла Роберта Магочія [Магочій, П.-Р., 2010а, 2010б] та ін. Історик Михайло Лучкай детально дослідив історію виникнення єпархіального уряду. Василь Гаджега, на сторінках міжвоєнного часопису «Підкарпатська Русь», опублікував серію історичних нарисів про капітулу. Особливості функціонування капітули в Мукачівській єпархії вивчав Атанасій Пекар. Енциклопедичні дані про капітулу та консисторію подаються П.-Р. Магочієм. У даній статті автор залучив до аналізу матеріал із міжвоєнної періодики та енциклопедичних видань. Досить багато відомостей було виявлено у фондах празьких архівів, так як центральна влада приймала участь у затвердженні каноніків. **Метою** дослідження є біографічно-статистичний аналіз діяльності

єпархіального уряду у міжвоєнний період. **Завданнями** розвідки є вивчення поняття капітули в історичному контексті – склад, особливості її формування та функції в єпархіальному правлінні вказаного періоду.

Виклад основного матеріалу. Капітула – колегіальний орган духовенства, яке допомагає єпископові управляти єпархією. За традицією Церкви східного обряду не мали капітул, а натомість існували собори. Проте внаслідок терезо-йозифінських реформ про зрівняння усіх віросповідань в добу єпископа Андрія Бачинського, за ініціативи Римського престолу в 1776 р. було створено капітулу при Мукачівській греко-католицькій єпархії. Вже з того часу існувало 7 каноніків (крилошан). Право призначати каноніків довічно мав право австрійський імператор. У добу Чехословаччини крилошан затверджував уряд, але наперед схваливши подання єпископом. За традицією кожен канонік отримував посаду в єпархіальному управлінні: генерального вікарія, генерального аудитора, кафедрального архідиякона, вікарій м. Кошице, ректора богословської семінарії, настоятеля кафедрального храму та інспектора церковних шкіл [Магочій, 2010а, с. 307–308]. Атанасій Пекар відносить початки створення капітули до періоду правління єпископа Іоанна Брадача, котрий призначив 7 архідияконів. Фактично, канонізація єпархії і її початки здійснені саме за активної діяльності названого архієрея. При цьому, цікаво, що Іоанн Брадач перетворив 7 архідияконів на

консисторію для легшого управління обширною єпархією, утворивши щось середнє між латинської капітулою і собором. Лише за правління єпископа Андрія Бачинського, під приводом повної рівності римо-католицьких дієцезій та греко-католицьких єпархій, була створена класична латинська капітула в Мукачівській єпархії [Пекар, 1997, с. 76]. Про діяльність першого уряд за єпископа Андрія Бачинського писав Михайло Лучкай, вказуючи, що архієрей намагався максимально наблизити власну капітулу до латинських норм того часу [Лучкай, 2011, с. 33]. Отже, започаткував чіткішу організацію управління єпархією Іоанн Брадач, а довершив її вже Андрій Бачинський.

Трохи ширшим, але лише дорадчим органом при єпископові, була вище згадувана консисторія. Вперше вона була скликана уже згадуваним єпископом Іоанном Брадачем 1771 р., а вже в 1915 р. нараховувала 39 осіб. Цей орган вирішував загальний стан справ в єпархії та обговорював нових кандидатів у священство [Магочій, 2010b, с. 357–358]. Тобто, спрощено можемо говорити, що капітула виконувала своєрідну роль «уряду», управління, в той же час консисторія нагадувала своєрідний «парламент» в єпархії. Сама ж капітула значно спрощувала керівництво єпархією, порівняно із соборами, котрі в умовах тодішньої інфраструктури та транспорту було зібрати важко. Однак з іншого боку її діяльність значно централізувала управлінську владу греко-католицьких єпархій. За весь період Чехословаччини, як і в попередні роки, кафедральна капітула Мукачівської греко-католицької єпархії нараховувала 7 посад/титулів каноніків: 1. Архіпресвітер (Archiprebyter), 2. Лектор (Archidiaconus), 3. Кантор (Primicerius), 4. Кустос (Ecclesiarcha); 5. Схоластик (Scholasticus). 6. Канцлер (Cartphylax), 7. Молодший (Junior).

У критичній інформації Міністерства внутрішніх справ ЧСР (МВС ЧСР) станом на 30 грудня 1919 р. подається інформація про стан капітули за єпископа Антонія Паппа, яку займали наступні отці: Федір Матяцков, Петро Гебей, др. Симеон Сабов, др. Георгій Шуба, Андрій Карцуб, Юлій Станкай, Василь Гаджега. Причому майже всі каноніки вважалися мадяронами чи ж то угорського походження, що апріорі робило їх неугодними празькій владі. Виняток становили хіба Симеон Сабов, Василь Гаджега і частково Петро Гебей, котрі вважалися руськими/русинами, і тому сприймалися владою як лояльні [NA v Praze, fond 371, k. 3885, č. 39298/1919]. Таким чином, празький уряд не мав політичної довіри до каноніків, котрі були призначені в австро-угорську добу. Цей факт підсилювався ще і антикатолицькою політикою Праги та безпідставними побоюваннями про повну мадяризацію духовенства Мукачівської греко-католицької єпархії того часу.

У фондах Національного архіву вдалося віднайти також цікаву справу про прибутки каноніків. Розподілом коштів іноді займався навіть вищий суд Чехословаччини, так як фінансова підтримка здійснювалася за рахунок державного бюджету. Так, внаслідок звільнення місця першого крилошанина та

призначення єпископом у 1924 р. Петра Гебея, вивільнялися два місця каноніків і зокрема сума 14 000 к.ч. щороку. Тому суд постановив виплачувати дані кошти для єпархії, але 6/7 частину (12 000 к.ч.) призначив для фонду вдів і сиріт, а 1/6 (2000 к.ч.) тим канонікам, котрі будуть виконувати функції вакантних посад [NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 13.739/1930]. Тобто, рішення було досить компромісним і важливо, що кошти виплачувалися в повному обсязі для потреб Мукачівської греко-католицької єпархії.

Під час правління єпископа Петра Гебея склад капітули змінюється. Урядова аналітика подає інформацію, що владику 14 липня 1929 р. подав пропозицію доповнити кафедральний уряд у зв'язку з вільними місцями. Зокрема, архієрей запропонував др. Василя Гаджегу з посади каноніка-кантора підвищити на архіпресвітера, а каноніка-схоластика др. Юрія Шубу – на каноніка-лектора; каноніка-канцлера Андрія Карцуба – на каноніка-кантора, а сьомого каноніка Юлія Станкай на каноніка-еклезіарха. Перші 4 каноніки отримали цей титул ще 1914 р. Серед нових каноніків пропонувалися оо. Олександр Стойка, Віктор Шельков та Олександр Ільницький. У звітах повідомлялося, що діяльність кандидатів проти держави не спостерігалася, при цьому вони є високоморальними, а тому до уряду каноніків цілком відповідають і можуть бути рекомендовані міністерській раді [NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 97.605/1929]. З даних документів зрозуміло, що владу цікавило виключно політична незаангажованість вищого керівництва єпархії, позаяк інших даних про їх постаті в урядових документах не вдалося віднайти.

При цьому бюрократичний апарат ЧСР не надто поспішав із затвердженням каноніків. Ще 10 жовтня 1929 р. єпископ Петро Гебей повторно надсилав лист до міністерства з проханням підвищити 4 існуючих каноніків і заповнити посади тих, які є вільними [NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 94.457/1929]. Згідно подання Міністерства шкіл і народної освіти (МШіНО) до керівництва Міністерської ради від 25 жовтня 1929 р., за пропозицією єпископа Петра Гебея монсеньйор Олександр Стойка призначався на каноніка-схоластика, монсеньйор Віктор Шельков – на каноніка-канцлера, а о. Олександр Ільницький – молодшим каноніком. Нами опрацьовано детальну інформацію про кожного претендента (детальніше див. дод. №1) [NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 94.457/1929]. Саме цей склад капітули станом на 9 лютого 1930 р. подає Атанасій Пекар, але місце другого крилошанина Юрія Шуби стало вакантним внаслідок його смерті [Пекар, 1997, с. 80]. І справді, за даними єпархіального часопису «Душпастир», 9 лютого 1930 р. відбулася інсталяція трьох нових каноніків [Отличія вь Мукачевской єпархії, 1930, с. 57]. Таке подання МШіНО було надіслано і на адресу Міністерства закордонних справ (МЗС ЧСР) [AMZV ČR, sekce II, kart. 66, č. 3967/1930]. Таким чином, влада ЧСР окрім підвищення існуючих чотирьох каноніків та після перевірки лояльності призначає у 1930 р. також трьох нових. Приблизно за такою схемою відбувалася ротація між єпархіальними

урядовцями – підвищення існуючих та введення в посаду нових.

Про деяких крилошан затверджених чи підвищених у 1929 р. можна віднайти коротку інформацію в енциклопедичних виданнях. Зокрема, в «Енциклопедії Українознавства» містяться гасла про – оо. Василя Гаджегу [Гаджега, 2003, с. 28], Олександра Ільницького [Ільницький, 2003, с. 68] та Олександра Стойку [Стойка, 2003, с. 169]. Хоч відомості тут досить короткі, однак вони можуть значно доповнити епархіальні біографії надіслані на затвердження уряду.

Капітула вирішувала також і майнові питання. 21 грудня 1931 р. МЗС отримало інформацію від МШІНО про продаж меблевої фабрики і землі понад 5 кадастральних гольдів за суму 217 000 к.ч., де вказується про згоду усіх сторін [AMZV ČR, sekce II, kart. 66, č. 158.942/1931]. Так у документі від 14 серпня 1933 р. йдеться про продаж землі мебельної фабрики Мундус, зокрема від імені капітули та ординаріату виступав, очевидно, адвокат Ян Яцкович [NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 41.943/1934]. Тобто, кафедральна капітула вирішувала важливі майнові питання, від котрих залежала діяльність усіх структур епархії.

Таблиця 1. Поіменний список кафедральної капітули Мукачівської греко-католицької єпархії у 1919 р. [NA v Praze, fond 371, k. 3885, č. 39298/1919], 1929 р. [NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 97.605/1929], 1933 р. [NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 65.496/1933] та 1938 р. [NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 72.924/1938].

№	Титул\Рік	1919	1929	1933	1938
1	Канонік-архіпресвітер (Archyprebyter)	Федір Матяцков	Василь Гаджега	Василь Гаджега	Юлій Станкай
2	Канонік лектор (Archidiaconus)	Петро Гебей	Юрій Шуба	Юлій Станкай	Олександр Ільницький
3	Канонік-кантор (Primicerius)	Симеон Сабов	Андрій Карцуб	Олександр Ільницький	Олександр Янкович
4	Канонік-кустос (Ecclesiarcha)	Георгій Шуба	Юлій Станкай	Олександр Янкович	Олександр Хіра
5	Канонік-схоластик (Scholasticus)	Андрій Карцуб	Олександр Стойка	Олександр Хіра	Теодор Коссей
6	Канонік- канцлер (Cartphylax)	Юлій Станкай	Віктор Шельков	Теодор Коссей	Теодор Когутич
7	Канонік-молодший (Junior)	Василь Гаджега	Олександр Ільницький	-	Віктор Хома

Позаяк у 1932 році єпископом призначено вікарія і каноніка Олександра Стойку, то виникла необхідність підвищення і призначення нових урядників. 27 квітня 1933 р. Земський уряд Підкарпатського краю інформував МШІНО про відсутність будь-яких перешкод для нових каноніків з пропозицією до затвердження. Також у документах повідомлялося, що на 95% греко-католицького духовенства є одруженим, а тому вибір є обмеженим, так як канонік має бути неодруженим (або ж вдівцем), що не завжди сприяє вибору. Проте, запропоновані претенденти були помічниками єпископа і саме він ніс відповідальність за їх роботу. Тобто місцева влада насправді не перешкоджала затвердженню єпископських кандидатів, так як покладала всю відповідальність за підбір кадрів на главу єпархії, припускаючи, що архієрей краще знає кого необхідно призначити для на різні напрямки діяльності. Згідно з державною аналітикою, всі запропоновані особи мали громадянство ЧСР та були морально свідомими. У документах вказується, що оо. Юлій Станкай та Олександр Ільницький аполітичні, Теодор Коссей – належить до аграрної партії, а Олександр Янкович та Олександр Хіра проукраїнського спрямування. Причому, в державній аналітиці чи не вперше вказується на упередженість

до двох останніх через українофільство і необхідність їх заміни. Однак, достойніших від названих осіб на той час не існувало [NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 65.496/1933]. У «Енциклопедії українознавства» також вказується, що Олександр Хіра мав добрі відносини з о. Августином Волошином, котрий, безумовно, з часів єпископа Петра Гебея представляв уже проукраїнський напрям серед греко-католицького духовенства єпархії [Хіра, 2003, с. 191]. Хоча, знову ж таки, треба відзначити, що добрі відносини ще не засвідчують національних переконань людини, а тому з цими енциклопедичними висновками важко погодитися, як і з урядовою аналітикою, до яких необхідно підходити критично. Напевно, Олександр Хіра залишався найперше добрим священиком, а згодом і каноніком, про що засвідчує вся його подальша діяльність на різних церковних посадах.

Згідно з інформації МШІНО до Міністерської ради ЧСР про всіх раніше затверджених каноніків існує інформація ще від 1929 р. Що ж стосується Олександра Янковича, керівника єпископської канцелярії, то він народився 1 вересня 1887 р. у Ворочеві, гімназію закінчив в Ужгороді, де в семінарії із 1906 р. вивчав богослов'я. 25 червня 1911 р. отримує свячення. 1911 – 1915 рр. співробітник

єпископської канцелярії. 1916-1928 – парох в Чорному Ардові, після чого працює в Ужгороді на різних посадах. Інший претендент Олександр Хіра – народився 17 січня 1897 р. у Вільхівцях. Гімназію завершує у Мараморш-Сиготі, а богослов'я вивчає у Будапешті. Висвячений був 19 грудня 1920 р., після чого обслуговує парафії у Вільхівцях і Тернові. Від 1 жовтня – професор богослов'я в Ужгородській семінарії. З 1930 р. консисторіальний радник і папський капелан. Єпископський комісар державної реальної гімназії в Ужгороді та віце-ректор Ужгородської семінарії. Про о. Олександра Хіру має дослідження Маріанна Рішко, котре стосується всього життєвого шляху [Рішко, 2018, с. 99–116]. Теодор Коссей народився 13 березня 1885 р. в Палошських Реметах. Гімназію закінчив в Ужгороді 1903 р., як і богослов'я у 1908 р. Рукоположений на священника 19 грудня 1909 р. До 1911 р. був капеланом у Михайлівцях, а згодом адміністратором у Стражскому, з 1925 р. служив у Завидові. З 1929 р. парох і декан в Дубовому. Налаштований проти українського спрямування і в мовному контексті був русином. В той же час, Олександр Янкович та Олександр Хіра, за інформацією Земського уряду в Ужгороді, були проукраїнського спрямування, що сприймалося єдиною претензією до їхнього призначення. Посада ж сьомого єпархіального урядовця залишалася вакантною [NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 65.496/1933]. Тобто, знову ж таки, влада аналізувала політичні та мовні симпатії претендентів на каноніків, що втім не могло бути перешкодою до їх затвердження, так як єпископ краще міг обрати необхідних для уряду кандидатів, відповідаючи у підсумку за всю урядову діяльність ввіреної йому єпархії.

10 травня 1938 р. ординаріат єпархії Мукачівської в Ужгороді за підписом Олександра Стойки надсилає пропозиції до МШіНО в Празі про підвищення існуючих каноніків та номінування двох нових на вільні місця. За пропозиціями керівництва єпархії Юлій Станкай отримував посаду архіпресвітера, Олександр Ільницький – лектора, Олександр Янкович – кантора, Олександра Хіра – кустоса, Теодор Коссей – схоластика, Теодор Когутич – канцлера, Віктор Хома – сьомого каноніка [NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 72.924/1938]. Тобто, відчуваючи можливо певні політичних зміни та необхідність укомплектування урядових посад, єпископ Олександр Стойка вирішив доповнити капітулу новими каноніками.

24 травня 1938 р. Президія Земського уряду Підкарпатського краю в Ужгороді інформує МШіНО в Празі про претендентів на каноніків. Зокрема вказувалося, що «монсеньйор Юлій Станкай, який проживав в Ужгороді, притримувався проукраїнського спрямування, але поводить дуже виважено, бо є поважного віку і не є активний у нових змінах; є високоморальний, з державного погляду є добрий, а тому для його підвищення немає перешкод. Олександр Ільницький є також морально досконалий. Як русин, притримується русинського спрямування. Належав до партії Автономного землеробського союзу, очолюваного Андрієм Бродієм, але останні

роки в політичному житті не приймає участь і є лояльним до республіки. За згодою Міністерства фінансів канонік Ільницький є членом правління Земельного банку в Ужгороді» [NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 81.637/1938]. Щодо інших кандидатів, то вони, як зазначають урядовці Земського уряду в Ужгороді, є високо інтелегентними і морально доскональними, лояльними до ЧСР і не приймають участь у політичному житті [NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 81.637/1938]. Знову ж таки, владна аналітика 1938 р. здійснювалася на випадок виявлення певних політичних інтересів претендентів, котрі, натомість, залишалися аполітичними фігурами і в першу чергу могли стати добрими єпархіальними урядовцями.

Уже 19 серпня 1938 р. МШіНО в Празі інформує керівництво Міністерської ради в Празі про необхідність підвищення вище перерахованих каноніків та призначення нових згідно із листом Ординаріату Мукачівської греко-католицької єпархії. У цьому ж документі згадується характеристика, надіслана 24 травня 1938 р. від Президії Земського уряду в Ужгороді, про повну підтримку названих каноніків. Дуже цікаво, що у цьому ж звіті МШіНО подається історична довідка про призначення каноніків імператрицею Марією-Терезією, що було юридично затверджено декретом 18 березня 1802 р. «Після чого ці рішення приймали угорські королі. На даний час каноніків призначають рішенням влади Чехословацької республіки». Тут непривожено йдеться про порівняння Чехословацької імперії Габсбургів, чиновники котрої перебрали на себе ту саму імперську роль у затвердженні каноніків, при цьому, наголошуючи на демократії і модернізмі. Але, напевно, те що привносило можливість впливати на лояльність керівництва Церкви в Чехословацькій державі не так поспішали «модернізувати» празькі чиновники, хоч знову ж таки, затвердження крилошан до певної міри залишалося формальним. Окремо у документ йшлося про грошову підтримку для каноніків, котрі отримували конгруа. Усі крилошани, котрі підвищувалися, отримували також збільшену конгруу, щодо нових каноніків Теодора Когутича та Віктора Хоми, то вони повинні були отримувати 18 500 к.ч. та 16 892 к.ч. відповідно. Єдине, що після іменування крилошанами, останні два окрім конгруи, так як займали і деканські посади, отримували доповнення не 2000 к.ч., а 4000 к.ч. Відомо наприклад, що перший канонік архіпресвітер отримував 22 672 к.ч. і сума для нових крилошан не змінювалася [NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 106.730/1938]. Подібна інформація про каноніків 1938 р. та збільшення оплати існуючих виявлена також в архіві МЗС ЧСР [AMZV ČR, sekce II, kart. 66, č. 122.010/1938].

Згідно офіційних єпархіальних життєписів лише до двох останніх – оо. Теодора Когутича та Віктора Хоми подаються інформації про належність до руської/русинської народності [NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 106.730/1938]. Про всіх претендентів за 1938 р. біографічні дані можна переглянути в додатку №2. Отже, з документів отримуємо інформацію і про матеріальне забезпечення каноніків

з боку празької влади, котре було досить пристойним, натомість влада контролювала їх лояльність, чи то пак аполітичність.

Таким чином, крилошани не призначалися, а радше затверджувалися празьким урядом досить формально і жодних заперечень, навіть при умові національної упередженості (часто надуманої!) з боку влади не існувало. При цьому, належна фінансова державна підтримка каноніків дозволяла останнім робити певні особисті соціальні фонди для навчання успішних студентів із малозабезпечених сімей. Наприклад, таку фундацію діяльність проводив крилошанин і монс. Юлій Станкай, котрий на 50-літній ювілей заклав фонд у розмірі 34 000 к.ч. для навчання бідних студентів [Красива премійна..., 1938, с. 124]. Схожі фундації для учнів чи студентів були засновані каноніками Симеоном Сабовим та Василем Гаджегою [Конкурсуальна конзисторія, 1938, с. 114–122]. Таким чином, крилошани, маючи добрі заробітки, створювали фонди, котрі допомагали отримати освіту дітям із незаможних сімей.

Висновки. Таким чином, кафедральна капітула Мукачівської греко-католицької єпархії, котра була допоміжним органом в єпископському управлінні,

налічувала 7 каноніків. За добу Чехословацької держави міжвоєнної доби чисельність каноніків не змінювалася. Каноніки окрім титулів безпосередньо займали єпархіальні посади і виконували великий обсяг роботи в управлінні Мукачівською греко-католицькою єпархією. При цьому, світська влада, як і в добу Австро-Угорської імперії влади, брала безпосередню участь у затвердженні каноніків, яких пропонував єпископ. Чехословацька влада зондувала переважно політичну лояльність претендентів на цей високий пост. Припускаємо, що безпосереднього впливу на діяльність каноніків влада не мала, але сам факт затвердження засвідчує намагання контролювати церковні справи як і в попередні історичні епохи. А тому, вважаємо перебільшенням окремі твердження, ніби празька влада мала якийсь вплив на діяльність каноніків, окрім дослідженого факту їх підтвердження. Більше того, в документах не відомо жодного випадку коли б празький уряд відхилив запропонованих кандидатів, затверджуючи усіх єпископських претендентів. Самі ж каноніки, окрім управління різними напрямками, приймали активну участь у створенні фундацій для навчання талановитої молоді Мукачівської греко-католицької єпархії.

Додаток №1

Кандидати на каноніків кафедральної капітули Мукачівської єпархії у 1929 р. та їх короткі біографічні дані [NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 97.605/1929].

№	Ім'я	Рік народження	Освіта	Теологічні студії	Свячення	Титули	Посади
1	Василь Гаджега	8.06.1864, Руська Поляна	Гімназія, Ужгород, до 1881	Будапешт, Відень, 1881-1887	16.10. 1887	1887 – ThDr, 1896 – папський капелан, монсенйор	1888 – 1889 капелан в Шаторуйгель, 1892 – 1897 єпископський секретар, 1897 – 1906 професор семінарії в Ужгороді, 1906 – 1914 парох Цегольні, 1914 канонік. Співредактор видань «Науковий збірник Просвіти» та «Підкарпатська Русь»
2	Юрій Шуба	24.04.1969	Гімназія, Ужгород до 1887	Рим, 1887-1892	17.04. 1892	1892 – ThDr, монсенйор	До 1894 капелан в Ніредьгазі, до 1914 професор семінарії в Ужгороді, монсенйор, канонік
3	Андрій Карцуб	23.07.1963	Гімназія, Мараморш-Сигіт до 1885	Ужгород, до 1892	16.10. 1892	-	До 1898 капелан в Берегові, а 1898 – 1901 адміністратор, 1901 – 1904 урядник конзисторіальної канцелярії, 1904 – 1914 ужгородська семінарія, канонік
4	Юлій Станкай	10.01. 1865, Квасово	Гімназія, Ужгород	Ужгород, до 1888	25.11. 1888	-	1895 – 1899 співробітник ужгородської фундаційної каси, 1899 – 1901 місіонер в США, 1901 – 1905 віце-ректор семінарії в Ужгороді,

							1905 – 1914 парох в Рокосові. 21.02.1914 канонік, генеральний інспектор церковних шкіл.
5	Олександр Стойка	16.10.1890, Карачин	Гімназія, Ужгород	Ужгород, Будапешт, до 1916	17.12. 1916	24.03.1924- папський капелан	Співробітник епархіальної канцелярії, 24.12.1917 – секретар єпископа, 24.12.1921-консисторіальний радник.
6	Віктор Шельков	1.07.1883, Бабич- Покуття	Гімназія, Ужгород	Ужгород, до 1907	8.12. 1907	24.03.1924- папський капелан	1909 – 1915 капелан с. Стройне, керівник епархіального алуменеуму до 1918, 8.04.1918 духівник хлопчачого епархіального інтернату півцеучителів, 8.11.1919 професор релігій в учительській семінарії, 06.01.1927-консисторіальний радник
7	Олександр Ільницький	30.01.1889, Чорний Ардов	Гімназія, Сату-Маре, Ужгород	Пряшів	15.03. 1914		1914 – 1915 капелан в Ільниці, 1915 – 1916 капелан у Великих Лучках. Душпастир а 16.12.1916 консисторіальний нотар, 10.01.1917 єпископський майордом, 31.07.1919 катехит греко-католицької дівочої школи в Ужгороді, 24.12.1921 консисторіальний радник. 01.12.1922 хоровий капелан. Головний редактор Часопису «Душпастир», учасник в «Обороні віри», голова апостоляту Кирила і Мефодія та місіонерства на руських землях ЧСР.

Додаток №2

Кандидати на каноніків кафедральної капітули Мукачівської єпархії у 1938 р. та їх короткі біографічні дані [NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 106.730/1938.].

	Ім'я	Рік народження	Освіта	Теологічні студії	Свячення	Титули	Посади
1	Юлій Станкай	10.01.1865, Квасово	Гімназія, Ужгород, 1883.	Ужгород, 1888	25.11. 1888	1934 папський прелат, монсеньор	1888 – 1891 капелан у Великих Ком'ятах, 1891 – 1992 капелан в Гажині, 1892 – 1894 капелан у Воловому, 1894 – 1895 дочасний адміністратор у Черноголові, 1895 – 1899 співробітник ужгородської фундаційної каси, 1899 –

							1901 місіонер в США, 1901 – 1905 віце-ректор семінарії в Ужгороді, 1905 – 1917 парох в Рокосові. 21.02.1914 канонік, 28.10.1917 канонік Мукачівської капітули, 20.11.1917 генеральний інспектор церковних шкіл, 1924 – 1934 настоятель кафедрального собору. 1936 заступник ректора семінарії.
2	Олександр Ільницький	30.01. 1889, Чорний Ардов	Гімназія, Сагу-Маре, Ужгород, 1909	Пряшів, 1913	15.03. 1914		1914 – 1915 капелан в Ільниці, 1915 – 1916 капелан у Великих Лучках. 16.12.1916 консисторіальний нотар, 10.01.1917 єпископський майордом, 31.07.1919 катехит греко-католицької дівочої школи в Ужгороді, 24.12.1921 консисторіальний радник. 01.12.1922 хоровий капелан. 1924 головний редактор Часопису «Душпастир» та ін часописів, керівник організації «Оборона віри», 1925 голова апостоляту Кирила і Мефодія, 1928 генеральний керівник народних місій на руських землях ЧСР. 07.02.1930 канонік мукачівської Капітули в Ужгороді та керівник єпархіальної фундаційної каси.
3	Олександр Янкович	01.09. 1887, Ворочеве	Гімназія, Ужгород, 1906	Ужгород, 1911	25.06. 1911	-	1911 – 1915 рр. співробітник єпископської канцелярії. 1916 – 1928 – парох в Чорному Ардові, 1928 – 1931 префект і професор в Ужгородській богословській семінарії, 1931 – 1932 капелан кафедрального храму та консисторіальний нотар в Ужгороді, 1932 керівник єпископської канцелярії, 01.01.1934 канонік капітули мукачівської.
4	Олександр Хіра	17.01.1897, Вільхівці	Мараморощ-Сигіт, 1915	Будапешт, 1920	19.12. 1920, папський капелан	-	1920 – 1922 протоколіст єпископського уряду в Ужгороді. Обслуговує парафії у Вільхівцях

							(1922 – 1923) і Тернові (1923 – 1924). Від 1 жовтня 1924– професор богослов'я в Ужгородській семінарії та суддя церковного трибуналу. 1928 лікарняний духівник. З 1930 р. консисторіальний радник і папський капелан. Єпископський комісар державної реальної гімназії в Ужгороді та віце-ректор Ужгородської семінарії, 1931 ректор. 01.01.1934 канонік капітули.
5	Теодор Коссей	13.03. 1885, Реметах	Ужгород, 1903	Ужгород, 1908	19 грудня 1909 р.	-	До 1911 капелан у Михайлівцях, а згодом адміністратор у Стражскому (1911 – 1925), а 1925 – 1929 в Завидові. 1929 – 1934 р. парох і окружний декан в Дубовому. 01.01.1934 канонік капітули та настоятель Кафедрального храму. 1936 генеральний інспектор єпархіальних шкіл.
6	Теодор Когутич	20.07. 1881, Ракошино	Ужгород, 1902	Ужгород, 1907	22.03. 1908		1908 адміністратор в Скотарське та Волове, 1909 – 1910 капелан в Кивязді, 1910 – 1922 капелан в Хусті, 1922 адміністратор в Нижній Рибниці, 1924 парох у Доманинцях, 1926 окружний декан в Ужгороді, 1934 консисторіальний радник, 1937 архідиякон.
7	Віктор Хома	23.09. 1891, Великі Лучки	Ужгород, 1910	Ужгород, 1915	19 грудня 1915.		1916 – 1917 капелан у Білках, 1917– 1919 адміністратор у Вишні Немецке, 1919 парох в Білках, 1920 окружний декан регіону Боржавського.

Список використаних джерел

- Archiv Ministerstva zahraničních věcí České republiky (AMZV ČR), sekce II, karton 66, č. 3967/1930.
 AMZV ČR, sekce II, kart. 66, č. 158.942/1931.
 AMZV ČR, sekce II, kart. 66, č. 122.010/1938.
 Národní archiv v Praze (NA v Praze), fond 371. Presidium Ministerstva školství a národní osvěty (MŠANO), karton 3885, č. 39298/1919/
 NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 94.457/1929.
 NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 97.605/1929.
 NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 13.739/1930.
 NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 65.496/1933.
 NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 41.943/1934.
 NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 72.924/1938.

- NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 81.637/1938.
 NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 106.730/1938.
 Гаджега Василь, 2003. *Закарпаття в Енциклопедії українознавства*. Редакція, упорядкування і передмова Василя Маркуся, Ужгород, с. 28.
 Ільницький Олександр, 2003. *Закарпаття в Енциклопедії українознавства*. Редакція, упорядкування і передмова Василя Маркуся, Ужгород, с. 68.
 Конкурсальна конзисторія, 1938, *Душпастырь. Урядовий и духовный органъ епархіи Мукачевской*, рочник XV, юній-август, число 6 – 8, с. 114–122.
 Красива премійна фундація Монс. Юлія Станкая прел. кан., 1938, *Душпастырь. Урядовий и духовный органъ епархіи Мукачевской*, рочник XV, юній-август, число 6 – 8, с. 124.
 Лучкай, М., 2011. *Історія карпатських русинів*, пер. з лат. О. В. Барбіл, Е. В. Швед, О. М. Яцків; післямова М. М. Вегеша; покажчик історичних імен та назв Д. Д. Данилюк; географічний покажчик І. М. Сенька, т. VI., Ужгород, 472 с.
 Магочій, П.-Р., 2010а. Капітула, *Енциклопедія історії та культури карпатських русинів*, уклад.: Павло Роберт Магочій, Іван Поп; заг. ред. Павла Роберта Магочія; пер. з англ. мови Надії Кушко; ред. укр. видання Валерій Падяк; карти Павла Роберта Магочія; вип. ред. Лариса Ільченко, Ужгород, Вид-во В. Падяка, с. 307–308.
 Магочій, П.-Р., 2010б. Конзисторія, *Енциклопедія історії та культури карпатських русинів*, Ужгород, Вид-во В. Падяка, с. 357–358.
 Отличія въ Мукачевской епархіи, 1930, *Душпастырь. Урядовий и духовный органъ епархіи Мукачевской*, рочник VII, февраль, число 2, с. 57.
 Пекар, А., 1997. *Нариси історії церкви Закарпаття*, т. 2, Рим-Львів, (Внутрішня історія), 492 с.
 Рішко, М., 2018. «Я слідую за Тобою, куди б Ти не пішов» – вірність, яку таємний єпископ Олександр Хіра зберіг і проніс від Карпат до Караганди, *Репресії тоталітарних режимів проти Церкви. Збірник конференції присвячений до 70-річчя мученицької смерті владика Мукачівської греко-католицької епархії Теодора Ромжі*, Ужгород, с. 99–116.
 Стойка Олександр, 2003. *Закарпаття в Енциклопедії українознавства*. Редакція, упорядкування і передмова Василя Маркуся, Ужгород, с. 169.
 Хіра Олександр, 2003. *Закарпаття в Енциклопедії українознавства*. Редакція, упорядкування і передмова Василя Маркуся, Ужгород, с. 191.

References

- Archiv Ministerstva zahraničních věcí České republiky (AMZV ČR), sekce II, karton 66, č. 3967/1930. (In Czech). Archiv Ministerstva zahraničních věcí České republiky (AMZV ČR), sekce II, karton 66, č. 3967/1930. (in Czech).
 AMZV ČR, sekce II, kart. 66, č. 158.942/1931. (in Czech).
 AMZV ČR, sekce II, kart. 66, č. 122.010/1938. (in Czech).
 Gadzhega Vasyly, 2003. *Zakarpattja v Encyklopedii' ukrai'noznavstva* [Transcarpathia in the Encyclopedia of Ukrainian Studies], Redakcija, uporjadkuvannja i peredmovja Vasylja Markusja, Uzhgorod, s. 28. (in Ukrainian).
 Hira Oleksander, 2003. *Zakarpattja v Encyklopedii' ukrai'noznavstva* [Transcarpathia in the Encyclopedia of Ukrainian Studies]. Redakcija, uporjadkuvannja i peredmovja Vasylja Markusja, Uzhgorod, s. 191. (in Ukrainian).
 Il'nyč'kyj Oleksander, 2003. *Zakarpattja v Encyklopedii' ukrai'noznavstva* [Transcarpathia in the Encyclopedia of Ukrainian Studies]. Redakcija, uporjadkuvannja i peredmovja Vasylja Markusja, Uzhgorod, s. 68. (in Ukrainian).
 Konkursual'na konzystorija, 1938 [Competitive Consistory], *Dushpastyr'. Urjadovyj i duhovnyj organ eparhii Mukachevskoj*, rochnyk XV, junij-avgust, chyslo 6 – 8, s. 114–122. (in Ukrainian).
 Krasyvja premijna fundacija Mons. Julija Stankaja prel. kan., 1938 [Beautiful Premium Foundation by Mons. Julii Stankai Prel. Kan.], *Dushpastyr'. Urjadovyj i duhovnyj organ eparhii Mukachevskoj*, rochnyk XV, junij-avgust, chyslo 6 – 8, s. 124. (in Ukrainian).
 Luchkaj, M., 2011. *Istorija karpats'kyh rusyniv* [History of the Carpathian Rusyns], per. z lat. O. V. Barbil, E. V. Shved, O. M. Jackiv; pisljamova M. M. Vegesha; pokazhčyk istoryčnyh imen ta nazv D. D. Danyljuk; geografichnyj pokazhčyk I. M. Sen'ka, t. VI, Uzhgorod, 472 c. (in Ukrainian).
 Magochij, P.-R., 2010a. Kapitula [Chapter], *Encyklopedija istorii' ta kul'tury karpats'kyh rusyniv*, uklad.: Pavlo Robert Magochij, Ivan Pop; zag. red. Pavla Roberta Magochija; per. z angl. Movy Nadii' Kushko; red. ukr. vydannja Valerij Padjak; karty Pavla Roberta Magochija; vyp. red. Larysa Il'chenko, Uzhgorod, Vyd-vo V. Padjaka, s. 307–308. (in Ukrainian).
 Magochij, P.-R., 2010b. Konsystorija [Consistory], *Encyklopedija istorii' ta kul'tury karpats'kyh rusyniv*, Uzhgorod, Vyd-vo V. Padjaka, s. 357–358. (in Ukrainian).
 Národní archiv v Praze (NA v Praze), fond 371. Presidium Ministerstva školství a národní osvěty (MŠANO), karton 3885, č. 39298/1919 (in Czech).
 NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 94.457/1929. (in Czech).
 NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 97.605/1929. (in Czech).
 NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 13.739/1930. (in Czech).
 NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 65.496/1933. (in Czech).
 NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 41.943/1934. (in Czech).
 NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 72.924/1938. (in Czech).
 NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 81.637/1938. (in Czech).
 NA v Praze, f. 371, k. 3885, č. 106.730/1938. (in Czech).
 Otylchija vь Mukachevskoj eparhii, 1930, [Awards in the Diocese of Mukachevo], *Dushpastyr'. Urjadovyj i duhovnyj organ eparhii Mukachevskoj*, rochnyk VII, fevral', chyslo 2, s. 57. (in Ukrainian).
 Pekar, A., 1997. *Narysy istorii' cerkvy Zakarpattja* [Essays on the History of the Church of Transcarpathia], t. 2, Rym – L'viv, (Vnutrishnja istorija), 492 s. (in Ukrainian).
 Rishko, M., 2018. «Ja sleduju za Toboju, kudy b Ty ne pishov» – virmist', jaku tajemnyj jepysko Oleksandr Hira zberig i pronis vid Karpat do Karagandy ["I follow You wherever You go" – the loyalty that the catacomb bishop Alexander Hira maintained and carried from the Carpathians to Karaganda], *Represii' totalitarnyh rezhyimiv proty Cerkvy. Zbirnyk konferencii' prysvjachenyj do 70-*

richchja muchenyč'koi' smerti vladyky Mukachivs'koi' greko-katolyc'koi' jeparhii' Teodora Romzhi, Uzhgorod, s. 99–116. (in Ukrainian).

Stojka Oleksander, 2003. *Zakarpattja v Encyklopedii' ukrai'noznavstva*. Redakcija, uporjadkuvannja i peredmovva Vasylja Markusja, Uzhgorod, s. 169. (in Ukrainian).

SUMMARY

MUKACHEVO CATHEDRAL CAPITULA (1919 – 1938): ADMINISTRATIVE, POLITICAL AND SOCIAL ASPECTS

Viktor Kichera

Candidate of History, Docent; Docent of the Department of Modern Ukrainian History and Foreign Countries
SHEE «Uzhhorod National University»

The Capitula was an auxiliary body in the Episcopal administration, and consists of 7 canonries. In the Czechoslovak state during the interwar period, a number of canonries were fixed. Canonries received titles and held diocesan positions, performed a large amount of work in the administration of the Mukachevo Diocese. At the same time, secular authorities, both in the days of the Austro-Hungarian authorities and in the times of the Czechoslovak Republic, were directly involved in the approval of canonries proposed by bishop. In Czechoslovakia, the government probed mainly the political loyalty of the aspirants to this high post. It is probable that the authorities didn't have a particular influence on the activities of the canonries, but the fact of its approval confirms the attempt to control church affairs, as in the time of the Habsburg monarchy. But in the same time, it isn't known of any case in the documents when the authorities rejected the proposed candidates. The Kapitula is a collegial clergy body that helps the bishop manage the diocese. Traditionally, churches of the Eastern rite didn't have Capitulas; instead, there were cathedrals. However, as a result of the Tereso-Josephine reforms on the equalization of all denominations, at the initiative of the Roman throne in 1776, in the days of Bishop Andrei Bachynsky, capitula was created under the Mukachevo Greek Catholic Diocese. Since that time, there have been 7 canonries. The Austrian emperor had the right to appoint canonries for life. In Czechoslovakia, the canonries were approved by the government, but the bishop made a submission in advance. According to tradition, each canon occupied a position in the diocesan administration: Vicar General, Auditor General, Cathedral Archdeacon, Vicar of Kosice, Rector of the Theological Seminary, dean of the Cathedral and Inspector of Church Schools.

Keywords: candidates, canonries, Capitula, Mukachevo Greek Catholic Diocese, CZSR.